

ELVIS MALLORQUÍ*

EL FORN DE VIDRE DE SANTA PELLAIA DE L'ANY 1304**1

ABSTRACT

Thanks to a few documents included in the most ancient book from the public notary of Monells (Baix Empordà), the circumstances in which a glass furnace was built in 1304 in the parish of Santa Pellaia, 10 km far from Girona, can be known. The texts also provide some indications about its characteristics, so that, in this article, they have been related to the previous knowledges about the spread of rural industry of glass in the north-east of medieval Catalonia.

L'any 1304, damunt Santa Pellaia, es devia alçar una gran columna de fum que s'hauria hagut de veure des de les planes de la Selva i de l'Empordà. La causa: el forn de vidre que hi havien instal·lat uns forasters després d'obtenir llicència del comte d'Empúries, el qual, com a senyor del castell de Monells, controlava aquesta parròquia gavarrenca. Ni la fumarada ni, que sapiguem, el forn han deixat cap rastre visi-

*Universitat de Girona.

**Hi ha unes primeres versions d'aquest article, pensades com a textos de difusió, al llibret de la XXX Marxa de Primavera de Cassà de la Selva i en un llibre sobre el passat de les Gavarres, cf. MALLORQUÍ, 2008a i 2008b: p. 153-160. Agraïxo la col·laboració de Josep M. Llorens i Xavier Soldevila a l'hora de facilitar les informacions referents al forn de vidre de Bell-lloc i als vidriers de Vidreres i Llagostera, així com la disponibilitat del personal del Museu d'Història de Sant Feliu de Guíxols per obtenir les imatges dels vidres trobats a Bell-lloc. Igualment, aquest treball no hauria estat possible sense l'ajuda de l'Oriol Granyer i de la resta del personal del Consorci de les Gavarres, de l'Emma Masó i la Rosa Lluch.

1. AHG (Arxiu Històric de Girona), Notarial, Monells, vol. 241 (1304).

ble, però en el registre més antic de la notaria de Monells² es conserva un plec de deu documents amb informacions sobre el forn de vidre de Santa Pellaia al començament del segle XIV (cf. figura 1). Tot i que no tingué continuïtat en els anys següents,³ es tracta de les notícies escrites més antigues sobre l'activitat de la producció de vidre a les terres gironines i, potser també, catalanes. L'objectiu del present article és, a part de donar a conèixer aquestes dades, realitzar una primera aproximació al contingut dels documents i contextualitzar-los en el conjunt de la història del vidre a Catalunya.

Figura 1. El poble de Santa Pellaia, amb la plana del Baix Empordà al fons, als anys seixanta. Fotografia: AMCS (autor desconegut).

2. En els completíssims registres notariais de Monells dels anys 1332-1333 no hi ha cap referència a forns de vidre, tot i que hi apareixen molts habitants de la parròquia de Santa Pellaia; cf. AHG, Notarial, Monells, vol. 162 (1332-1333) i vol. 161 (1333).

3. PUJOL, 1991; JULIÀ, 1992: pp. 325-326.

1. LA PRODUCCIÓ DEL VIDRE A LA CATALUNYA MEDIEVAL

Tot i que el vidre es coneix des de molt antic —a l'Egipte dels faraons, almenys des dels segles xv-xvii aC— i que la tècnica de la seva fabricació no es va perdre després de l'Imperi romà,⁴ convé remarcar que al llarg del període medieval es produïren uns canvis decisius en la manera de produir el vidre. En efecte, el vidre de l'antiguitat es feia amb sorres procedents de la desembocadura del riu Belus —a l'actual Israel— i amb el «natró», carbonat de sodi que es troba en estat natural als llacs de Wadi al Natrun, a Egipte, la qual cosa implicava l'existència d'una xarxa de comerç internacional molt ben organitzada per tal de transportar aquests productes fins a uns tallers que es dedicaven, tan sols, a acabar els productes de vidre.⁵ I així es va continuar fent fins als segles ix i x. A partir de l'any 1000, però, el vidre potàssic esdevé omnipresent a tot arreu d'Europa occidental, la qual cosa significa que per a la seva fabricació s'utilitzaven cendres vegetals i que els tallers o forns realitzaven totes les fases de producció del vidre. Es tracta de forns complexos o múltiples que necessiten molt de combustible per fondre el vidre brut i que prenen les sorres silíciques de l'entorn on s'instal·len, però que necessiten la intervenció de mercaders per obtenir sosa, vidre trencat i, menys sovint, colorants.

Les primeres notícies del vidre a Catalunya, de ben entrat el segle xiv, indiquen que en aquest moment era una activitat en plena expansió i començava a alterar els fràgils equilibris mediambientals del final d'una llarga etapa de creixement agrari. Efectivament, la prohibició de fabricar cendra i vidre dins la ciutat, la vegueria i el bisbat de Girona, dictada el 1322 pel rei Jaume II,⁶ tenia com a finalitat fer front a la desforestació i als desastres ecològics. Pocs anys abans, el 1316, el mateix rei Jaume II va recordar als veguers de Barcelona, Vilafranca del Penedès i Montblanc que el ciutadà barceloní Guillem Barceló havia estat condemnat per cremar, talar i causar destrosses als boscos d'Olesa i Bigues mentre estava *faciendo vitro*, és a dir, produint vidre.⁷ Però també convé recordar que en el mateix any 1322 el rei Jaume II estava enllestint les aliances i els pactes per a la conquesta de l'illa de Sardenya i començant a preparar els vaixells i l'exèrcit que l'havia de materialitzar a partir de l'any següent, el 1323.⁸ En aquesta conjuntura, el monarca devia tenir un interès

4. FOY, 2000: pp. 171-174. Pel nom de *Wadi al Natrun* i del mineral produït, la llengua llatina utilitza la paraula *natrium* per designar el sodi i, per això, el símbol químic del sodi és *Na*.

5. AHCG (Arxiu Històric de la Ciutat de Girona), Llibre Verd de la ciutat de Girona, f. 32rv (1322.10.01; GUILLERÉ, 2000: n. 65).

6. JULIÀ, 1992: p. 326.

7. CASULA, 1985: pp. 16-22.

8. AHCG, *Llibre Verd de la ciutat de Girona*, f. 288v-289r (1330.02.25; GUILLERÉ, 2000: n. 89). A Mallorca també es van dictar prohibicions de fabricar vidre i cendres per fer sabó els anys 1330 i 1346; cf. ROSSELLÓ-BOVER, 1997: p. 494.

especial a reservar la fusta del país per a la construcció de les naus i de les màquines de guerra per anar a Sardenya.

No sembla, tanmateix, que la norma fos observada amb gaire rigor: el 1330 el rei Alfons III, després d'un període en què sembla que hauria autoritzat de nou la fabricació de vidre, va tornar a insistir al veguer i al batlle de Girona que fessin observar la prohibició de fer vidre a la vegueria i al bisbat de Girona.⁹ Aquesta reiteració de l'ordre reial podria haver estat necessària després de la mesura presa pels magistrats de la ciutat de Barcelona l'any 1324 d'expulsar els forns de vidre establerts dins la ciutat.¹⁰ És probable que aquesta decisió hagués comportat la construcció de nous forns en parròquies properes a la ciutat, com seria el cas del forn de vidre localitzat a Sant Fost de Campsentelles, al Vallès Oriental.¹¹ Però altre cop les necessitats bèl·liques hi podrien tenir quelcom a veure: després de l'ocupació catalana de Sardenya, els genovesos van veure's seriosament perjudicats per la irrupció dels catalans en el comerç de la Mediterrània occidental i, l'any 1330, va córrer el rumor que preparaven un gran estol per atacar la Corona d'Aragó.¹² El rei Alfons III va començar a preparar una flota per fer-hi front i, potser per això, va decidir que els recursos forestals que es cremaven als forns de vidre fossin salvaguardats i destinats a construir les naus catalanes. Finalment, per molt que legislessin els reis, la producció de vidre no s'aturava: els anys 1333 i 1334 Bernat Roger, vidrier de Vidreres, feia emparar tota la cendra d'uns homes de Caulès, Lloret i Tossa; i el 1346 dos veïns de Llagostera, Jaume Morató i Jaume Vendrell –potser vidriers– feien emparar tota la cendra que un home de Girona posseïa a la jurisdicció de Caldes de Malavella.¹³

Després de la Pesta Negra, l'any 1348, el perill de desforestació a causa de la sobreexplotació dels boscos degué minvar: les mortaldats van reduir la població, molts masos van quedar rònecs i els camps, abandonats. Els boscos, doncs, degueren refer-se ràpidament durant la segona meitat del segle XIV i el segle XV. Per això, la fabricació de vidre, tot i que minoritària, va continuar existint i fins i tot va difondre's en uns quants indrets, com es pot comprovar al massís de les Gavarres (cf.

9. CAPMANY, 1779-1792: vol. 1, 1ª part; OLIVER, 1989: pp. 388-389; PUJOL, 1991; JULIÀ, 1992: p. 326.

10. El forn, destruït en obrir un camí, va ser excavat els anys 1981 i 1982. S'hi van descobrir cinc murs i dos forats plens de cendra, petits vidres i rebuïgs. Aparentment, el seu període de funcionament coincideix amb la segona meitat del segle XIV o, com a mínim, del segon i tercer quart d'aquest segle; cf. OLIVER, 1989: pp. 388-390 i p. 422.

11. COSTA, 1981: p. 143.

12. AHG, Notarial, Caldes-Llagostera, vol. 8, s. f. (1333.12.01) i s. f. (1334.03.16), i vol. 29, s. f. (1346.01.21); cf. SOLDEVILA, en premsa.

13. ACA (Arxiu de la Corona d'Aragó), Monacals, Sant Miquel de Cruïlles, rotlle 16, pergami n. 10 (1390.10.24); ASD (Arxiu del monestir de Sant Daniel de Girona), llibre 6, n. 29, f. 37 (1592.03.15); cf. MATAS, 1987: p. 269; PUJOL, 1991.

mapa 1). A Cruïlles, per exemple, l'any 1390 el propietari del mas Vidal Carbó, al veïnat de les Goresques, era el vidrier Nicolau Coloma i el 1592 tenim la referència a Joanet Marcafaves, el primer vidrier del forn de Solls, que ara coneixem pel mas del Forn del Vidre.¹⁴ Aquest forn, pertanyent a la família Cors de Sords i de Camós, senyors de Sant Cebrià dels Alls, va ser arrendat a diverses famílies de vidriers des de finals del segle XVII fins a mitjan XVIII, entre les quals destaquen els Poch de Fonteta.¹⁵ No gaire lluny d'aquest, a coll de Bragó, al veïnat de Pastells de Cruïlles, el propietari del mas Mercader va construir un nou forn l'any 1806, el qual, com a mínim, va funcionar fins el 1833.¹⁶ S'han documentat més forns de vidre en altres indrets de les Gavarres: can Mont de Calonge, per exemple, havia estat conegut com el mas del Forn del Vidre; n'hi havia un altre a prop de can Cals de Fitor i un darrer a Bell-lloc d'Aro.¹⁷ Aquest darrer, conegut des de mitjan segle XX, ha estat objecte d'una excavació que ha proporcionat alguns materials, com la ceràmica decorada en verd i manganès, que permet datar-lo aproximadament del segle XIV (cf. figura 2).¹⁸

En altres contrades catalanes, la fabricació de vidre també va tenir una revifalla a partir de la baixa edat mitjana. Al Vallès i al Maresme, es documenten forns de vidre a Montcada, Granollers, Mataró i Vallromanes des de finals del segle XV. A la vegada que es generalitzava, la indústria del vidre a Catalunya aconseguí produir, a Barcelona i Mataró, uns vidres de gran qualitat que arribaren a competir amb els venecians entre els segles XVI i XVII.¹⁹ En aquest mateix període, als termes de la Roca d'Albera, el Vilar, Montesquiu i Palau del Vidre, al Vallespir, treballaven famílies de vidriers, com els Bonet, els Sobrepere i els Dotres establerts al forn de vidre del mas d'en Bonet.²⁰ El mateix s'ha documentat a la Selva: a Santa Coloma de Farners hi van funcionar forns de vidre des del segle XVI fins al XIX i algunes famílies de vidriers van traslladar-se, a mitjan segle XIX, a Vilobí d'Onyar, on van intentar construir una fàbrica de vidre.²¹ Finalment, des de finals del segle XVIII s'han documentat uns quants forns de vidre en poblacions muntanyenques de la Conca de

14. Els contractes solien de ser de cinc anys i, a part del forn, també incloïen 15 vessanes per sembrar, un hort, 100 vessanes de bosc per fer llenya, tot respectant suros i alzines, i el dret de viure a la casa; cf. MATAS, 1999: pp. 12-15.

15. MATAS, 1987: pp. 269, 1993: pp. 142-143, i 1999: p. 15.

16. CANER, 1985: pp. 149-150; MATAS, 1987: pp. 270-271.

17. El jaciment va ser excavat parcialment per Lluís Esteva i Lluís M. Llubí el 1956, però el 1990 es van extreure blocs de pedra prop del forn que el van posar en greu perill de destrucció; cf. LLORENS, 1990.

18. OLIVER, 1989: p. 388-389; PUJOL, 1991; MATAS, 1999: pp. 11-12.

19. El forn es va construir sobre les runes del mas Pagès l'any 1538 i va funcionar, com a mínim, fins el 1637; vint anys després es va convertir en un pou de glaç; cf. CAMIADE-FONTAINE, 2005.

20. GRAU-PUIG, 1992.

21. GRAU, 1989: pp. 168-174.

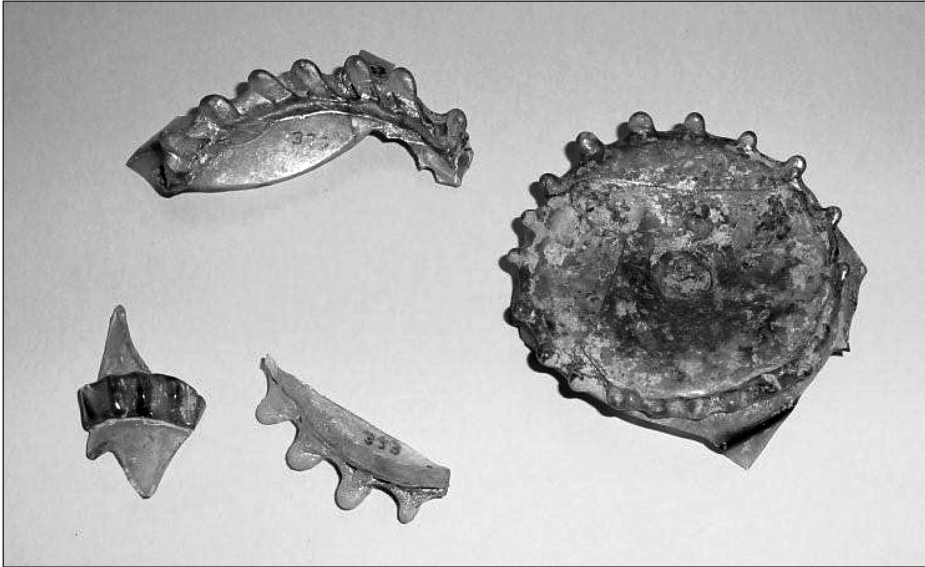

Figura 2. Al forn de vidre de Bell-lloc d'Aro es van trobar uns fragments d'objectes de vidre al costat de ceràmica del segle XIV. Fotografia: Consorci de les Gavarres. Museu d'Història de Sant Feliu de Guíxols.

Barberà, segurament perquè els artesans especialitzats que se n'encarregaven hi trobaven gran quantitat de llenya per utilitzar com a combustible.²²

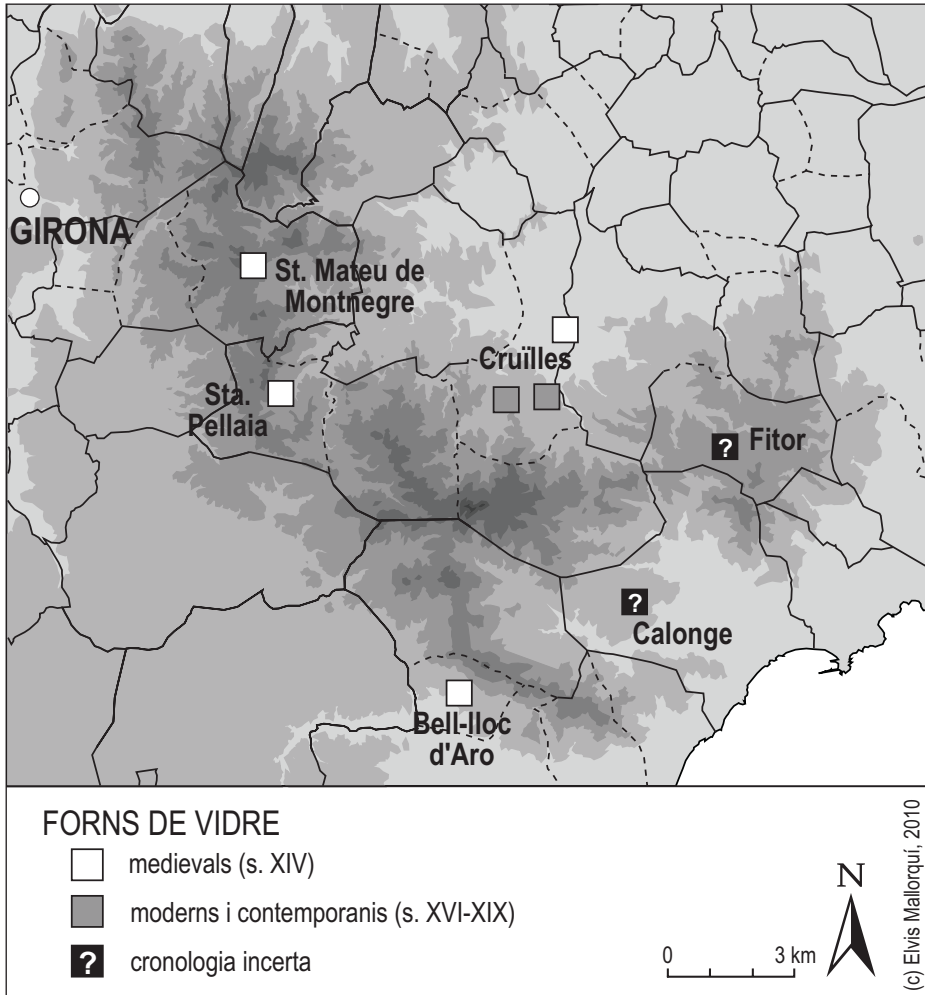
2. EL FORN DE VIDRE DE SANTA PELLAIA

2.1. *Les dades dels documents*

L'any 1304 els dos socis propietaris del forn de vidre de Santa Pellaia, Arnau Veguer de Monells i Ramon Conill de Sant Iscle –d'Empordà–,²³ van decidir incor-

22. Sobre Ramon Conill, no n'hem localitzat cap més dada ni a Monells ni en altres notaries baixempordaneses. D'Arnau Veguer, sabem que havia mort el 1332 i que havia deixat a Monells la seva vídua, Guillema, i els seus fills Joan, l'hereu, i Bonanat, framenor a Girona; cf. AHG, Notarial, Monells, vol. 162, f. 57r (1332.10.19).

23. De masos Dorca, se'n documenten a Brunyola el 1276, a Caldes el 1290, a Cassà el 1294 i a Riudellots el 1297; cf. ADG (Arxiu Diocesà de Girona), Almoïna, Brunyola, pergami n. 23 (1276.01.29) i pergami n. 24 (1276.02.24); ADG, Sant Feliu de Girona, pergami s. n. (1290.04.14;

Mapa 1. La producció de vidre al massís de les Gavarres.

porar una tercera persona que pogués vigilar de prop el funcionament del forn. L'escollit va ser Berenguer Dorca, rector de la parròquia de Santa Pellaia, que no degué dubtar gens ni mica a afegir-se a aquesta primerenca societat capitalista. D'ell, pràcticament no en sabem res: no era de Santa Pellaia, però potser provenia d'alguna parròquia propera, perquè a finals del segle XIII hi havia diferents masos Dorca a Cassà de la Selva, Riudellots de la Selva, Caldes de Malavella i Brunyola.²⁴ També desconeixem el període que governà la parròquia de Santa Pellaia: abans del 1304 no tenim cap notícia dels rectors del lloc i abans del 1307 el rector del lloc era Guillem Inard.²⁵

Els tres protagonistes, Arnau Veguer, Ramon Conill i el clergue Berenguer Dorca van signar cinc documents el 28 de febrer del 1304 a la notaria de Monells.²⁶ Arnau i Ramon van cedir a Berenguer el dret que tenien sobre un forn de vidre situat a la parròquia de Santa Pellaia i sobre els beneficis que en sortissin. Per entrar a la societat, Berenguer Dorca es va haver d'endeutar i hi va comprometre els beneficis que trauria del forn. Devia confiar cegament en l'èxit de l'operació, perquè va prometre a Ramon Conill que li pagaria les 16 lliures que li havia prestat en quatre terminis abans d'un any. En canvi, menys confiança hi tenia Arnau Veguer, que va renunciar a part dels seus drets sobre el forn i que va demanar, en cas que el forn fos destruït o morís —«*destrueretur vel moreretur*»—, poder recuperar la sisena part de les eines del forn, tal com devia especificar la societat inicial amb Ramon Conill que no s'ha conservat.²⁷

Berenguer Dorca es va agafar amb molt d'interès la gestió directa del forn instal·lat en un punt indeterminat de la parròquia de Santa Pellaia. Va ser ell qui va con-

MARQUÈS, 2004: n. 339); ACG (Arxiu Capitular de Girona), Sant Feliu de Guíxols, Liber Privilegiorum Maior, s. f. (1294...); ACG, pergamins del segle XIII, s. n. (1297.11.22). També existia un mas Dorca a Serra de Daró el 1337; cf. ADG, Mitra, calaix 18, pergami n. 84 (1337.06.12); MARQUÈS, 1984: n. 1044). Cal esmentar que hi ha documentat un clergue anomenat Bernat Dorca, que va passar de ser clergue de Salitja a domer de Canet d'Adri entre els anys 1322 i 1333; cf. ADG, Notaria, vol. G-3, f. 181v-182r (1322.10.23) i f. 212v (1323.02.05) i vol. G-4, f. 59v-60r (1323.09.09); ADG, Lletres, vol. U-5, f. 93r (1333.06.01).

24. Entre el 1307 i el 1329 es van succeir quatre clergues a la rectoria de Santa Pellaia: Guillem Inard, el 1307, va deixar de ser rector de Santa Pellaia perquè va ocupar la de Sant Cebrià dels Alls; Pere de Tor era el rector de Santa Pellaia durant les visites pastorals dels anys 1314 i 1315; Jaume Pastor ho va ser fins el 1324 en què va permutar el seu benefici amb el de Berenguer de Sies, que regí la parròquia de Santa Pellaia com a mínim fins el 1329; cf. ADG, Notaria, vol. G-2, f. 73r (1307.03.16), vol. G-4, f. 119v (1324.05.25); vol. G-5, f. 56r (1325.05.27) i vol. G-6, f. 69r (1326.10.23); ADG, Visites Pastorals, vol. P-1, f. 5v-6r (1314.12.25), vol. P-2, f. 13rv (1315.12.24) i vol. P-4, f. 77v-78r (1329.06.30).

25. AHG, Notarial, Monells, vol. 241, f. 1v-2r (1304.02.28); cf. Apèndix n. 1, 2, 3, 4, i 5.

26. Potser Arnau Veguer tenia present el fracàs d'una operació anterior amb Bernat Capeller, de Castelló —d'Empúries—, signada el juliol del 1303 a Monells; cf. AHG, Notarial, Monells, vol. 241, f. 1v (1304.02.28); cf. Apèndix n. 1.

27. AHG, Notarial, Monells, vol. 241, f. 17r i f. 18r (1304.06.30), cf. Apèndix n. 8 i 9.

tactar amb un mestre vidrier de Barcelona, de nom Gauter, per tal que s'encarregués de portar directament el forn: Gauter era l'encarregat de tenir el forn «*temperatum et bene aptatum*», és a dir, calent i ben preparat per tal que el vidre hi pogués ésser treballat.²⁸ Això significava, essencialment, que el mestre Gauter havia de recollir la llenya necessària per al forn d'un bosc proper que, un temps abans, li havia concedit el comte Ponç Hug II d'Empúries en tant que senyor de Monells.²⁹ L'associació entre el clergue Berenguer Dorca i el mestre Gauter era tan forta que el primer va ajudar el segon a cancel·lar un deute de 112 sous contret amb Isaac de Blanes, jueu de la Bisbal, en el qual Arnau Veguer va actuar de fidejussor.³⁰

El mestre Gauter, però, no era l'artesà que fabricava vidre a Santa Pellaia. Tal com consta en dos contractes de finals de juny del 1304, Gauter i el clergue Berenguer Dorca van arrendar durant un any –fins a la següent festa de Sant Joan de juny– dos obralls dels que hi havia al forn de vidre a dos artesans especialitzats, Gaufred Beuterra i el mestre Perrín, a canvi d'una quantitat setmanal –a pagar els dissabtes– en diners o en vidre.³¹ Gaufred, per exemple, havia de pagar 22 diners per dia i el mestre Perrín 18 diners per dia, sempre que no fos un dia festiu i que per culpa del mestre Gauter no es pogués treballar al forn. Les condicions d'un i altre eren una mica diferents: mentre el primer, Gaufred Beuterra, havia de romandre a Santa Pellaia durant tot l'any, el mestre Perrín obtingué llicència del mestre Gauter i del clergue Berenguer Dorca per poder viatjar a Barcelona per comprar «*soldam vel vitrum*», és a dir, sosa i vidre.

2.2. Localització i característiques del forn

Amb aquestes informacions podem conèixer uns quants detalls del forn de vidre medieval establert a la parròquia de Santa Pellaia (cf. mapa 2). Per començar, podríem pensar que el forn estava situat a ponent de la mateixa església parroquial: l'obral·l·llogat a Gaufred Beuterra, col·locat a la part de llevant del forn, s'anomenava «*de Ecclesia*», la qual cosa podria assenyalar que l'església era a tocar. Ara bé, en realitat aquesta expressió sembla indicar tan sols que l'obral·l en qüestió pertanyia a l'església de Santa Pellaia i, en concret, al seu clergue Berenguer Dorca. Així, el forn de vidre es podria trobar en qualsevol punt del terme de la parròquia de Santa Pe-

28. AHG, Notarial, Monells, vol. 241, f. 23r (1304.08.02); cf. Apèndix n. 10.

29. AHG, Notarial, Monells, vol. 241, f. 15v (1304.06.12) i f. 23r (1304.08.02); cf. Apèndixs n. 6, 7 i 10. Isaac de Blanes, jueu de la Bisbal, apareix en el llibre de jueus de la notaria de la Bisbal dels anys 1315-1316, juntament amb la seva muller Druda, els seus fills Belshom, Astruc i Jucef i altres parents propers; cf. MERCADER, 1999: pp. 86-87 i p. 97.

30. AHG, Notarial, Monells, vol. 241, f. 17r i f. 18r (1304.06.30), cf. Apèndixs n. 8 i 9.

31. AHG, monestir de Sant Feliu de Guíxols, vol. 7, f. 285v-286r (1315.02.08); AHG, Notarial, Monells, vol. 162, f. 9v (1332.06.23) i f. 129r (1333.03.06); cf. MALLORQUÍ, 2000: p. 109, i 2008b: pp. 77-78.

llaia, però no n'ha quedat –o almenys no n'hem trobat– cap record escrit o oral posterior. Això sí, sabem que estava al costat d'un bosc, el bosc concedit al mestre Gauter per tal d'obtenir la llenya necessària per a la fabricació del vidre. Com que qui va concedir llicència per explotar aquest bosc va ser el comte d'Empúries –i senyor del castell de Monells–, podríem pensar que el forn de vidre es trobava en els seus dominis. Malauradament, no tenim massa clar on eren les terres sota senyoria directa del comte d'Empúries perquè només els habitants del mas Vall-llossera i del mas de Salvador s'Aulina, eren homes propis dels comtes emporitans;³² a més, el comte havia infeudat un domini format per 12 masos, 3 cases i 232 peces de terra al cavaller Guerau de Torrent i al seu fill Francesc.³³ Aquestes indicacions, tanmateix, poden resultar del tot insuficients perquè si els comtes d'Empúries, com a senyors de Monells, posseïen drets sobre els boscos de Santa Pellaia és perquè eren els senyors jurisdiccionals de tot el terme parroquial.³⁴ Això, aleshores, sí que complica definitivament la localització del forn de vidre del 1304.

Deixant de banda la seva ubicació, la menció expressa a dos obralls –«*obraysls*»– permet imaginar que el forn de Santa Pellaia correspondria al model tradicional català –i mallorquí– que s'ha conservat fins a inicis del segle xx: un forn gran, cobert de volta i aixecat amb pedra refractària, amb diversos forats al voltant, els obralls, a través dels quals es diposita el material de vidre i s'extreu quan és cuit (cf. figura 3). Els obralls, doncs, eren els espais en què treballaven els vidriers, d'uns 25-30 cm. d'amplada i separats entre ells per una paret de quatre pams d'ample.³⁵ Llàstima, però, que no s'esmentin cadascuna de les eines utilitzades al forn de Santa Pellaia, perquè sinó les podríem comparar a altres forns posteriors que també s'han trobat a les Gavarres.³⁶

De totes maneres, el fet que s'esmenti que un dels vidriers havia d'anar a Barcelona a comprar sosa i vidre ens permet imaginar la forma de funcionament del forn. El *vitrum* adquirit a la Ciutat Comtal podria ser, tal com era corrent als forns de vidre italians, pasta de vidre, és a dir, un vidre mig cuit –anomenat *fritte* en francès i *fritta* o *marzacotto* en italià– que permetia als artesans acabar més ràpidament els seus productes; però també podia tractar-se de vidre trencat, que facilitava la fusió de les sorres en forns instal·lats al mig del bosc com el de Santa Pellaia.³⁷ Mentrestant, la *soldam* que apareix al document del 1304 exigeix unes quantes explicacions.

32. AHCG, pergami n. 81 (1291.08.01; *Catàleg...*, 2005: n. 84a); cf. MALLORQUÍ, 2000: pp. 108-109.

33. FONT I RIUS, 1996; FERRER MALLOL, 1996; FERNÁNDEZ TRABAL, 1996.

34. ALCOVER-MOLL, 1926-1962: «*obrall*» i «*vidre*»; cf. MATAS, 1999: pp. 11-15.

35. Del forn de Solls, l'actual mas del Forn del Vidre, a Cruïlles, es conserva un inventari de les eines que s'hi trobaven; cf. MATAS, 1999: p. 15.

36. *Le nouveau Petit Robert*, 1993: *fritte*; MENDERA, 1989: pp. 18-20; FOY, 2000: pp. 176-178.

37. FOY, 2000: pp. 181-182.

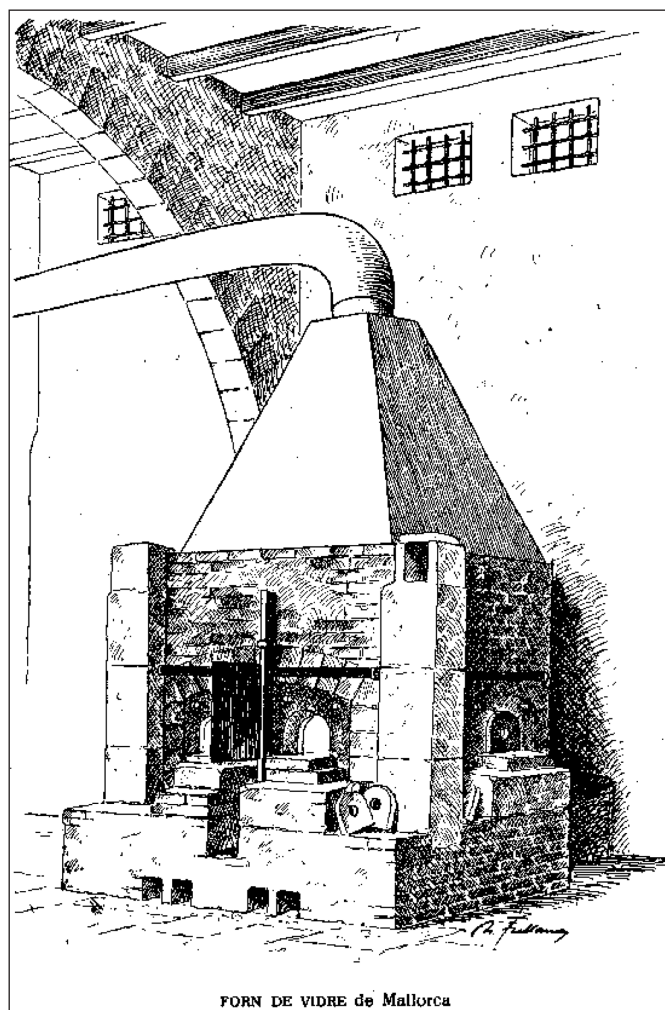
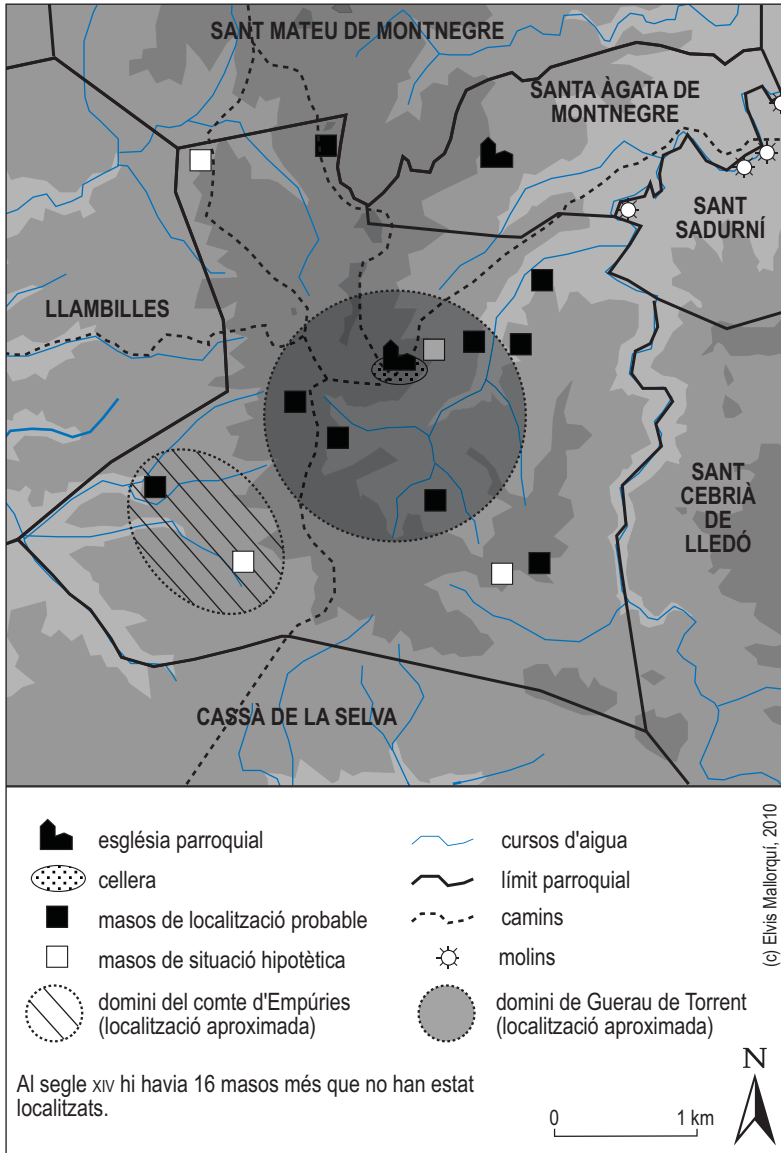

Figura 3. Obrall d'un forn de vidre tradicional de l'illa de Mallorca. Procedència: ALCOVER-MOLL, 1926-1962: vol. 10, p. 797.

Mapa 2. La parròquia de Santa Pellaia a l'inici del segle XIV.

Aquest mot llatí, procedent de l'àrab *SUWWAD*, ha evolucionat cap als mots *soude* en francès i *soda* en italià. En català, en diríem *sosa*, però convé tenir present que aquest nom, actualment, se sol utilitzar per designar la sosa càustica, o hidròxid de sodi –NaOH–, i també unes plantes herbàcies –*Salsola soda* i *Salsola kali*–, també conegudes com a «barrella», la incineració de les quals produeix unes cendres emprades antigament per blanquejar la roba i per fabricar vidre. Així, els mots catalans *sosa* i *barrella*, el francès *soude* i l'italià *soda* també es refereixen a aquestes cendres, molt riques en carbonat de sodi –Na₂CO₃– i de potassi –K₂CO₃–, que eren l'additiu necessari per convertir les sorres silíciques o el vidre mig cuit en un producte acabat.³⁸ Podem imaginar, doncs, que el procés de fabricació de vidre tenia els passos següents: primer es cremava la llenya per escalfar el forn i coure la pasta de vidre juntament amb les sorres silíciques i les cendres de carbonats de sodi i potassi; després es podien escalfar les peces treballades i refredar-les a poc a poc, amb les tècniques del bufat i de la cocció similars a les actuals.³⁹ Els productes acabats, que els francesos qualifiquen de vidres *sodés*, presenten com a característica comuna els reflexos blaus o verds de la pasta incolora del vidre.⁴⁰

Figura 4. Les cendres de la sosa, *Salsola soda*, es barrejaven amb les sorres silíciques per tal d'obtenir vidre. Fotografia: Consorci de les Gavarres.

38. *Gran diccionari*, 1998: *sosa*; *Le nouveau Petit Robert*, 1993: *soude*; DEVOTO-OLI, 1967: *soda*; *Il Grande Dizionario*, 2004: *soda*. El carbonat potàssic també s'obtenia de les cendres de la fusta; cf. PUJOL, 1991.

39. JULIÀ, 1992: p. 327.

40. Així són els vidres trobats a l'excavació del jaciment de l'Esquerda, a Roda de Ter, Osona, datables dels segles XIII i XIV; cf. JULIÀ, 1992: pp. 340-341.

3. CONCLUSIONS

Malauradament, les notícies sobre el forn de vidre de Santa Pellaia de l'any 1304 no tenen continuïtat. Per tant, no podem saber si la producció d'aquest forn anava dirigida a la construcció de vitralls de la catedral de Girona o d'algun altre edifici monumental de la ciutat. En principi, es tractaria d'una possibilitat remota, atès que els primers artesans que van treballar a les vidrieres de la catedral de Santa Maria, als volts del 1320, procedien de Tolosa de Llenguadoc i que els primers vidriers gironins vinculats amb les Gavarres, els Xetard, que es van establir a Sant Mateu de Montnegre, no ho van fer abans del 1350.⁴¹

Ara bé, a partir de les notícies que en conservem, podem deduir que el forn de vidre de Santa Pellaia correspon a una instal·lació característica dels segles finals de l'edat mitjana que encaixa perfectament amb el model de forn de vidre característic de la Mediterrània occidental, tant per l'estructura complexa —els diversos obralls— com per la dependència d'un mercader per a l'obtenció de sosa i vidre. Així, la forta inversió econòmica a l'hora de posar en marxa un forn fa que siguin els mercaders capitalistes, i no els artesans del vidre, els que acabin controlant tota la producció del forn.⁴² Potser aquesta dependència envers el capital mercantil tingué a veure amb la seva manca de continuïtat: si el forn no resultava ser tan productiu com s'esperaven els socis propietaris, tenia el final ben assegurat.

En resum, el forn de vidre documentat a Santa Pellaia l'any 1304 és la primera menció a aquesta activitat productiva al massís de les Gavarres. I, tot i que sigui només a través de les evidències documentals, també és un dels primers testimonis escrits a Catalunya de la implantació al món rural de la manufactura del vidre i de l'associació entre artesans vidriers amb comerciants que els proporcionaven capital i matèries primeres essencials per al seu funcionament. Malauradament, però, no l'hem pogut localitzar per provar de contrastar les informacions escrites amb l'excavació de les restes. Sembla com si els boscos, que tant degueren patir amb la producció de vidre, se n'haguessin revenjat amagant qualsevol resta del forn sota la seva espessa capa verda.

4. BIBLIOGRAFIA

ALCOVER, Antoni M., MOLL, Francesc de B. (1926-1962): *Diccionari català-valencià-balear*, Palma de Mallorca: Editorial Moll, 10 vols. (També a: <http://dcvb.iecat.net/>).

41. FREIXAS, 1983: p. 285-286; GUILLERÉ, 1991: p. 79. Caldria, no obstant això, aprofundir en la recerca sobre aquesta qüestió: a Mallorca les primeres notícies sobre forns de vidre i vidriers estan relacionades amb la construcció de vidrieres per als grans finestrals i rosasses de la seu i de les altres esglésies gòtiques de l'illa; cf. ROSSELLÓ-BOVER, 1997: p. 493.

42. FOY, 2000: pp. 178-183.

BUSQUETA, Joan J., VICEDO, Enric, eds. (1996): *Béns comunals als Països Catalans i a l'Europa contemporània. Sistemes agraris, organització social i poder local als Països Catalans*, Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs.

CAMIADÉ, Martine, FONTAINE, Denis (2005): «Appropriation et exploitation du milieu forestier dans la montagne de l'Albera: le cas de la verrerie du mas d'en Bonet du Vilar de 1538 à 1666». A: CATAFAU, 2005: pp. 373-422.

CANER, Pere (1985): «Barraques, forns i peroles de Calonge», *Estudis sobre temes del Baix Empordà* [Sant Feliu de Guíxols], n. 4, pp. 145-151.

CAPMANY, Antoni de (1779-1792): *Memorias históricas sobre la marina, el comercio y las artes de la antigua ciudad de Barcelona*, Madrid: Impremta de Antonio de Sancha, 2 vols.

CASULA, Francesco Cesare (1985): *La Sardenya catalano-aragonesa. Perfil històric*, Barcelona: Rafael Dalmau editor. (Episodis de la Història; 258)

CATAFAU, Aymat, dir. (2005): *Les ressources naturelles des Pyrénées du Moyen Âge à l'époque moderne. Exploitation, gestion, appropriation. Actes du Congrès International RESOPYR 1 (Font-romeu, 8-10 novembre 2002)*, Perpinyà: Presses Universitaires de Perpignan.

Catàleg (2005): *Catàleg de pergamins del fons de l'Ajuntament de Girona (1144-1862)*. *Arxiu Municipal de Girona*, Barcelona: Fundació Noguera. Ajuntament de Girona, 3 vols.

COSTA, M. Mercè (1981): «Palamós medieval: aspectes de la defensa de la vila», *Estudis sobre temes del Baix Empordà* [Sant Feliu de Guíxols], n. 1, pp. 139-154.

DEVOTO, Giacomo, OLI, Gian Carlo (1967): *Nuovissimo vocabolario illustrato de la lingua italiana*, Florencia: Casa Editrice Felice Le Monnier.

FERNÁNDEZ, J. (1996): «Béns comunals a l'edat mitjana. Un estat de la qüestió». A: BUSQUETA-VICEDO, 1996: pp. 67-74.

FERRER MALLOL, M. Teresa (1996): «Emprius i béns comunals a l'edat mitjana». A: BUSQUETA-VICEDO, 1996: pp. 33-65

FONT RIUS, Josep M. (1996): «Algunes consideracions sobre la historiografia i la problemàtica dels béns comunals». A: BUSQUETA-VICEDO, 1996: pp. 11-30.

FOY, Danièle (2000): «Les déterminants de l'artisanat du verre: les matières premières et l'implication des communautés, des marchands et des seigneurs». A: MOUSNIER, 2000: pp. 169-186.

FREIXAS, Pere (1983): *L'art gòtic a Girona, segles XIII-XV*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Gran diccionari (2007): *Gran diccionari de la llengua catalana*, Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana. (També a: <http://www.grec.cat/home/cel/dicc.htm>).

GRAU, Josep M. T., PUIG, Roser (1992): «Vidriers a la comarca de la Selva (ss. XVI-XIX)», *Quaderns de la Selva* [Santa Coloma de Farners], n. 5, pp. 55-69.

GRAU, Josep M. T. (1989): *La industria tradicional de Montblanc i la Conca en el segle XVIII*, Montblanc: l'autor.

GUILLERÉ, Christian (1991): *Girona medieval. L'etapa d'apogeu. 1285-1360*, Girona: Ajuntament de Girona. Diputació de Girona.

GUILLERÉ, Christian (2000): *Llibre Verd de la ciutat de Girona (1144-1533)*, Barcelona: Fundació Noguera. Ajuntament de Girona.

Il Grande Dizionario (2004): *Il Grande Dizionario Garzanti della Lingua Italiana*, Milà: Garzanti Lingüística.

JULIÀ, José Ramón (1992): «El vidrio del poblado medieval de l'Esquerda (Osona, Barcelona)», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia* [Barcelona], n. 13, pp. 323-341.

Le nouveau Petit Robert (1993): París: Dictionnaires le Robert.

LLORENS, Josep M. (1990): «El Forn del Vidre de Bell-lloc d'Aro. Informe», *Informatiu de l'Arxiu i Museu de Sant Feliu de Guíxols* [Sant Feliu de Guíxols], n. 5, pp. 2-4.

MALLORQUÍ, Elvis (2008a): «Un forn de vidre de Santa Pellaia l'any 1304». A: *XXX Marxa de Primavera*, Cassà de la Selva: Colla Excursionista Cassanenca.

MALLORQUÍ, Elvis (2008b): *Històries amagades de les Gavarres*, Girona: Consorci de les Gavarres.

MARQUÈS, Josep M. (1984): *Pergamins de la Mitra (899-1687)*. Arxiu Diocesà de Girona, Girona: Institut d'Estudis Gironins.

MARQUÈS, Josep M. (2004): *Diplomatari de Sant Feliu de Girona*, dins: <http://www.arxiuadg.org/index3.htm>, Girona: Arxiu Diocesà de Girona, 2004.

MATAS, Josep (1987): «La vida i els treballs dels últims habitants», *Revista de Girona* [Girona], n. 122, p. 49-55.

MATAS, Josep (1993): *La història del pont de les dobles*, Cruïlles-Monells-Sant Sadurní de l'Heura: Ajuntament.

MATAS, Josep (1999): «Notícies d'un antic negoci força transparent: la fabricació del vidre», *Llibre de la XXI Marxa de l'Arboç* [la Bisbal d'Empordà], pp. 11-15.

MENDERA, Marja (1989): *La produzione di vetro nella Toscana bassomedievale. Lo scavo della vertería di Germagnano in Valdelsa*, Florencia: Edizioni All'Insegna del Giglio.

MERCADER, M. Dolors (1999): *L'aljama jueva de la Bisbal d'Empordà abans de la Pesta Negra. Els Libri Iudeorum del segle XIV*, la Bisbal d'Empordà: Ajuntament.

MOUSNIER, Mireille, ed. (2000): *L'artisan au village dans l'Europe médiévale et moderne*, Toulouse: Presses Universitaires du Mirail. (Flaran; 19)

OLIVER, Anna (1989): «El taller de vidre medieval de Sant Fost de Campsentelles», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia* [Barcelona], n. 10, pp. 387-426.

PUJOL, David (1991): «Els forns de vidre de les Gavarres», *Llibre de la XIII Marxa de l'Arboç* [la Bisbal d'Empordà].

ROSSELLÓ, Guillem, coord. (1997): *Transferències i comerç de ceràmica a l'Euro-ropa mediterrània (segles XIV-XVII) (Palma, 11-13 desembre 1996)*, Palma de Mallorca: Institut d'Estudis Baleàrics.

ROSSELLÓ, Ramon, BOVER, Jaume (1997): «Els vidriers de Mallorca. Segles XIV-XVI». A: ROSSELLÓ (1997), pp. 493-510.

SOLDEVILA, Xavier (en premsa): *Espigolant en els temps passats. Llagostera i la seva gent als segles XIII i XIV*, Llagostera: Ajuntament.

5. APÈNDIXS

1

1304, febrer, 28 (1303)

Cessió de drets. Arnau Veguer, de Monells, i Ramon Conill, de Sant Iscle, cedeixen a Berenguer Dorca, clergue de l'església de Santa Pellaia, tot el dret que ells tenen al forn de vidre situat a la parròquia de Santa Pellaia i en el benefici que hi hagi, per raó de la manlleuta que els havia fet Bernat Capeller, de Castelló –d'Empúries–.

A. Original: AHG, Notarial, Monells, vol. 241, f. 1v.

[Quod] nos Arnaldus de Vicario, de Monellis, et Raimundus *Conil*, de Sancto Acisclo, donamus et cedemus tibi Berengario Dorcha, clerico ecclesie Sancte Pelagie, et tuis totum jus, locum et voces nostras nobis competentes vel competituras in omni et toto furno vitrei quod est in parrochie Sancte Pelagie et in omni lucro eiusdem furni, racione^a [manusleute^b quam a nobis fecit] Bernardus Capelerii, de Castilione, cum instrumento confacto ·III°· idus julii, anno Domini ·M^o·CCC^o· tercio in scribania de Monellis, ut in ipso instrumento laciis continetur. In quo furno et eius lucro tibi et tuis donamus etc. Facienda etc. Et de predictis confitemur quod est nobis satisfactis ad nostram voluntatem de predictis, exceptione etc. Promitendo quod contra predictam cessionem etc. Hanc autem cessionem tibi et tuis facimus ad tuum comodum et periculum etc.

Testes Bernardus Figera, de *Crespian*, et Petrus *Matheu* de Caneto.

^a segueix ratllat: *cessionis [seu]*

^b segueix ratllat: *nobis facta per*

2

1304, febrer, 28 (1303)

Debitori. Berenguer Dorca, clergue de l'església de Santa Pellaia, reconeix deure a Ramon Conill –de Sant Iscle– 16 lliures barceloneses per raó de la cessió que aquest darrer i Arnau de Veguer li van fer dels drets sobre el forn de vidre de la parròquia de Santa Pellaia.

A. Original: AHG, Notarial, Monells, vol. 241, f. 1v.

Quod ego Berengarius Dorcha, predictus, confiteor et recognosco debere tibi Raimundo *Conil*, predicto, sexdecim libras barchinonenses monete de terno, racione cessionis per te, cum dicto Arnaldo de Vicario, mihi <facto> de omni jure quod habes in furno vitrei quod est in dicta parrochia, exceptione etc. Solvere in hiis terminis, de tribus in tribus mensibus proximis nunc venturis quatuor libras donec dicti denarii sint tibi vel tuis insolidum persoluti. Quod nisi fecero etc. Obligando etc. Renunciando omni juri etc.

Testes antedicti.

3

1304, febrer, 28 (1303)

Garantia d'evicció. Berenguer Dorca, clergue de l'església de Santa Pellaia, promet a Ramon Conill i Arnau de Veguer servir-los indemnes de qualsevol fermança feta, per raó de la seva part en el forn de vidre de Santa Pellaia, davant de jueus i cristians.

A. Original: AHG, Notarial, Monells, vol. 241, f. 1v.

Quod ego dictus Berengarius Dorcha convenio et promito bona fide tibi Raimundo *Conil* et Arnaldo de Vicario, predictis, quod servem vos et omnia bona vestra imperpetuum ab omnibus firmanciis et obligacionibus in quibus vos vel alterum nostrum in aliquo tene[amur, quantum ad partem nostram contingentem], racione dicti furni, tam judeis quam etiam christianis usque hodie, unde promitimus solvere debita et obligaciones in quibus vos sitis pro dicto furni in aliquo obligati. Quod nisi fecero etc. Obligando etc. Renunciando etc. Jurando.

Testes antedicti.

4

1304, febrer, 28 (1303)

Absolució de societat. Ramon Conill i Berenguer Dorca, clergue de Santa Pellaia, absolen i alliberen Arnau de Veguer de Monells de la societat que compartien pel forn de vidre de la parròquia de Santa Pellaia.

A. Original: AHG, Notarial, Monells, vol. 241, f. 1v-2r.

Quod ego dictus Raimundus *Conil* et Berengarius Dorcha, predictus, solvimus et quitium vocamus atque facimus te Arnaldo de Vicario, de Monellis, de illa societate quam nobiscum habuistis in dicto furno, racione dicte societate et omnia bona tua [...] de predictis et confitemur quod est absolutus ad nostram voluntatem plene satisfactam, exceptione etc. [...] inde te pactum firmum etc.

Testes antedicti.

5

1304, febrer, 28 (1303)

Reconeixement. Arnau de Veguer reconeix a Ramon Conill que, en el cas que Berenguer Dorca no pagués el deute de 16 lliures i el forn de vidre de Santa Pellaia fos destruït, ell recuperaria la sisena part del forn i de les seves eines, tal com consta en l'instrument de constitució de la societat.

A. Original: AHG, Notarial, Monells, vol. 241, f. 2r.

Quod ego^a [Arnaldus de Vicario, predictus], confiteor et recognosco tibi dicto^b [Raimundo Conillio] quod si casus accideret quod Berengarius Dorcha, predictus, non compleverit^c [tibi] vel^d [tuis] dictarum solucionum predicti debiti ·XVI· librarum et dictus furnus destrueretur vel moreretur, quod ego dictus^e Arnaldus habeo in dicto furno [et in *aynes*^f dicti furni] sextam partem sicut in societatem nostra lacius continetur, promito quod contra predicta non veniam etc.

Testes antedicti.

^a segueix ratllat: *Raimundus Conil predictus*

^b segueix ratllat: *Arnaldo de Vicario*

^c segueix ratllat: *mihī*

^d segueix ratllat: *meis*

^e segueix ratllat: *Raimundus*

^f aquesta paraula correspon al mot català «eines»

6

1304, juny, 12

Promesa d'absolució. El mestre Gauter, vidrier, promet a Arnau Veguer, de Monells, que abans d'un mes l'eximirà d'aquella fermaça que aquest va signar en el deute de 112 sous que el primer té contret amb Isaac de Blanes, jueu de la Bisbal. En cas d'incomplir-ho, promet pagar el doble de la pena que li imposi la cúria de Monells.

A. Original: AHG, Notarial, Monells, vol. 241, f. 15v

Quod ego magister Gauterius, vitrierius, convenio et promito bona fide tibi Arnaldo de Vicario, de Monellis, quod eyciamus te et omnia bona tua ab illa firmancia quam, amore et precibus meis, fecisti in quadam debito ·CXII· solidos, de sorte quod ego <debeo> Is<p>acho de Blanes, judeo de Episcopali, unde promito, bona fide, ab hac die usque unum menssem proximum nunc venturum et completum. Quod nisi fecero obligando me sub pena duple curie de Monellis, ad quem duplam obliquo similiter omnia bona mea.^a

Testes Raimundus Sora et Berengarius, clericus de Sancta Pelagia, et magister Perrini.

^a segueix ratllat: *et specialitirs*

7

1304, juny, 12

Garantia d'evicció. Berenguer Dorca, clergue, promet a Arnau Veguer mantenir-lo indemne de la fidejussoria que aquest va signar a favor del mestre Gauter i ho garanteix amb els seus béns i amb el dret que té sobre el forn de vidre de la parròquia de Santa Pellaia.

A. Original: AHG, Notarial, Monells, vol. 241, f. 15v

Eodem modo Berengarius Dorcha, clericus, promito dicto Arnaldo de Vicario servare dictum Arnaldum de Vicario de predicta [fidejussoria] quam fecisti in dicto debito, precibus et amore dicti Magistri Gauterii, unde promito te eycere sub termino supradicto etc. Et inde obligo me et omnia bona mea [et specialiter totum jus quod habeo in furno vitrei quod est in parrochie Sancte Pelagie etc.]

Testes Raimundus Sora et Magister Perrini.

8

1304, juny, 30

Lloguer. El mestre Gauter, vidrier de Barcelona, i Berenguer Dorca, clergue de l'església de Santa Pellaia, lloguen a Gaufréd Beuterra un obrall anomenat d'Església i situat a llevant del forn de vidre de Santa Pellaia, per tal que el tingui durant un any a canvi de 22 diners barcelonesos setmanals a pagar en diner o vidre mentre hi hagi pogut treballar.

A. Original: AHG, Notarial, Monells, vol. 241, f. 17v.

·I.^a [nonas] julii.

Quod ego, Magister Gauterius, vitreus de Bar<cino>na, nunc comorans in episcopatu Gerundensis, [et Berengarius Dorcha, clericus ecclesie Sancte Pelagie], locamus et conducamus tibi Gaufrido Beuterra et tuis,^b de hodie qua hec carta facta est^c usque ad proximum nunc venturum festum [Sancti Johannis] de junio, totum unum *obrayl* ex illis qui sunt in furno vitrei quod est in parrochie Sancte Pelagie, quod est a parte versus orientis vocato de Ecclesia, ita quod habeas et teneas dictum *obrayl*, prout melius dici vel intelligi, possis totum dictum tempus ad tuum commodum et utilitatem. Tamen vero dabis nobis et nostris pro quolibet die per dictum tempus viginti et duos denarios barchinonenses monete de terno, [exceptis diebus festivalibus], quos nobis solvas pro qualibet septimana, scilicet in die sabbati totum logerium cuiuslibet septimane in denarios vel in vitreo [pro loguerio dicto *obrayl*]. Et si tu culpa mei steritis quod in qualibet die non potueris operare, quod ego, dictus Magister Gauterius, restituam tibi dicto Gaufrido tot quot tu mihi donas pro quolibet die in tamen interum steteris operandi in dicto *obrayl*. Et ego dictus Magister promito tibi, dicto Gaufrido, tenere dictum furnum temperatum et bene aptatum cum meis propriis missionibus et expensis, excepto ferramentum de [quibus] non teneam tibi, immo eos habeas tu ex tuo proprio ad opus dicti *obrayl*, obligando ego, dictus Magister [et dictus Berengarius], tibi et tuis omnia bona mea. Et ego dictus Gaufridus Beuterra promito tibi, dicto Magistro [et dicto Berengario], et tuis solvere dictos denarios et alia atendere et complere, ut supradictum est sub obligatione omnium bonorum meorum. Et etiam promito vobis esse bonus et fidelis de tuo corpore etc.

Testes [Bernardus de Combis], de Monellis, et Magister Perrini.

ABC.

^a segueix ratllat: ·II· kalendas. En el manual, el document anterior al present data del 28 de juny de 1304 i la següent referència cronològica és de l'1 de juliol. Per tant, el text d'aquest document es degué escriure el 30 de juny, de manera que les «nonas» correspondrien a les «kalendas».

^b segueix ratllat: *ad*

^c segueix ratllat: *ad*

9

1304, juny, 30

Lloguer. El mestre Gauter, vidrier de Barcelona, i Berenguer Dorca, clergue de Santa Pellaia, lloguen al mestre Perrín un obrall a tocar l'anomenat obrall d'Església, al nord del forn de vidre de Santa Pellaia, per tal que el tingui durant un any a canvi de 18 diners setmanals i li concedeixen una llicència per anar i tornar de Barcelona, durant 8 dies, per comprar sosa i vidre.

A. Original: AHG, Notarial, Monells, vol. 241, f. 18r.

Item eodem modo, ego dictus Magister Gaute[rius et dictus Berengarius Dorcha, clericus, locamus] tibi Magistri Perrini et tuis, de hodie que hec carta facta est ad usque ad festum Sancti Ioh[annes] de junio proxime nunc venturo, totum unum *obrayl* ex illis qui sunt in dicto furno a parte circ[ui iux]ta *obrayl* vocato de Ecclesia [...], ut habeas et teneas dictum *obrayl* prout melius dici vel intelligi possis totum dictum tempus etc. Tamen vero dabis nobis et nostris, pro loguerio dicti *obrayl*, pro quolibet die decem et octo denarios, exceptis diebus festivis, promitendo, ut supra et sub dictis condicionibus, ut supra in dicto instrumento continetur. Et quilibet nostrum promitimus, ut supra, attendere et complere etc. Et ego dictus Magister Perrini promito attendere omnia supradicta etc. Et ego dictus Magister Gauterius [et Berengarius Dorcha] damus tibi, dicto Magistro Perrini, licenciam eundi et redeundi apud Barchinonam vel aliunde pro spacium octo dierum ad emendi soldam vel vitrum.

Testes^a [Bernardus de Combis de Monellis^b et Gauffridus Beuterra].

ABC.

^a segueix ratllat: *Petrus Ferrarius et Arnaldus de V[ic]ario de Monellis*

^b segueix ratllat: *et Magister Perrin*

10

1304, agost, 2

Garantia d'evicció. El mestre Gauter, vidrier de Barcelona i habitant a Santa Pellaia, promet a Arnau Veguer que, abans de 15 dies, l'eximirà de la fermança per la qual el segon li és fidejussor, pel deute de 112 sous barcelonesos que deu a Isaac de Blanes, jueu de la Bisbal. En cas de no fer-ho, deixa com a penyora 100 sous o tot el dret que té en el forn de vidre de Santa Pellaia i en el bosc situat a tocar el forn, que li havia concedit el comte d'Empúries.

A.Original: AHG, Notarial, Monells, vol. 241, f. 23r.

Quod ego Magister Gauterius, vitrierius de Bar<cino>na, nunc comorans apud Sanctam Pelagiam, in diocesis Gerundensis, confiteor et promito, bona fide, <tibi> Arnaldo de Vicario et tuis quod, de die lune proxime nunc venturo ad quindecim dies proxime nunc venientes et completos, ego vel mei eycierimus te et omnia bona tua ab illa firmancia quam pro me es fidejussor, obligando in quodam debito ·CXII· solidos barchinonenses de terno, quod ego debeo Issacho de Blanis, judeo de Episcopali. Quod nisi fecero, promito tibi tradere pignora valencia centum solidos vel totum jus quod ego habeo vel habere debeo in furno vitrei quod est in parrochie Sancte Pelagie sic tuum proprium et in boscho qui est juxta dictum furnum, [prout continetur in instrumento inde mihi facta per voluntate dominum Poncium Hugo, Dei gratia comitem Impuritanensis, quod in presenti tibi trado], promitendo non contravenire etc. Renunciando etc.

Testes Raimundus Sora et Raimundus Mironi, clericus.